מחמדי התורה

לע"נ זקיני מו"ר
כ"ק מרן
האדמו"ר מערלוי
הגה"ק רבינו
יוחנן בן רבי משה
בעל **האמרי סופר**
עלה בסערה השמימה
י"ב לחודש
אדר א' תשע"ו
זכותו יגן עלינו
ועל כל ישראל

לע"נ אאמו"ר
הגה"צ רבי
חיים יעקב מנחם
שוורץ זצ"ל
דומ"צ ק"ק צאנז
בעל **ה"ויחי יעקב"**

נלב"ע
ליל שבת קודש
פרשת וישלח
ט"ז כסליו תשפ"ג

חמדת ההלכה

השלמת תפלה מנחה בערבית בחול ובשבת

בתוה"ק בפרשתינו (כד- סג) ויצא יצחק לשוח בשדה

לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים.

ואמרו חז"ל (ברכות כו.), תניא כוותיה דרבי יוסי בר חנינא (דתפילות אבות תקנום) וכו', יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה, ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. {ויעו' **בתוס'** (שם) שנתקשו מסוגיא דע"ז (ז:), דהלימוד הוא להיפך, ויעו' **בראי"ם ושפת"ח** (בפרשתן), מה שתירצו עוד על קושיית התוס', **ובפנ"י** (ברכות שם), שיישב בב' אופנים, מה **שהתוס'** בע"ז תירצו תירוץ אחר, ומ"ט התוס' כאן לא תירצו כך}.

טעה ולא התפלל מנחה מה דינו

והנה אמרו (שם כו.), איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתיים, את"ל טעה ולא התפלל ערבית, מתפלל שחרית שתים, כיון דחד יומא הוא, דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר, אבל הכא תפלה במקום קרבן הוא, וכיון דעבר יומו בטל קרבנו, ת"ש דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יוחנן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו.

ובמחבר (או"ח סי' ק"ח ס"ב), פסק כך להלכה, טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים, הראשון לחובה והשנייה להשלמה.

היאך מהני השלמה במעריב שהוא רשות על מנחה שהוא חובה

ויש לתמוה בזה, היאך אמרו שיתפלל ערבית שתיים, דהאיך מהני השלמה בתפלת ערבית למנחה, הא כיון דפסקינן לקמן (כז:) דתפלת ערבית רשות, היאך יכול תפלת רשות להשלים תפלת חובה, וביותר קשה, דהיה להקדים החובה שהוא התשלומין של מנחה, ואח"כ ערבית שהוא רשות.

חידוש הגרש"ק דבטעה בתפלת מנחה לכו"ע תפלת ערבית חובה

וראיתי דבר מחודש, שכתב **בשו"ת האלף לך שלמה** (או"ח סימן נ"ג), דאף דתפלת ערבית רשות, היינו רק אם לא טעה בתפלת מנחה, אבל אם טעה בתפלת מנחה וצריך תשלומין, הא איפסקא להלכה דמחויב להתפלל תחלה לשם חובת שעתא, ובלא"ה לא הוי נחשב תשלומין, ובפרט אם לא יתפלל תחלה חובה, אין ניכר אם הוי תפלה זו לתשלומין או לא, לכך צריך להתפלל תחלה לחובה ואח"כ לתשלומין, לכך בזה הוי תפלת ערבית חובה, כדי שיוכל אח"כ להשלים של מנחה, ובלאו הכי לא נחשב תשלומין, ולכך כמו דהתשלומין הוי חוב הוי ערבית הזה חוב לכו"ע.

שיטת החולקים דהמשלים תפלת מנחה בערבית גם המנחה רשות

אולם ראיתי **בתהלה לדוד** (סי' ק"ח ס"ק י"ב), שכתב להיפך, דכיון דמשלים תפלת המנחה בערבית, הרי כיון דמתפלל זה בערבית שהוא רשות גם תפלת המנחה רשות הוא, וכן כתב **הרש"ש** (ברכות שם ד"ה טעה), דלא יכול להיות שההשלמה תהא עדיפא מהתפלה בשעתיה, וכיון דקיי"ל (שם ס"ק ג'), דאי אפשר להשלים רק כשיגיע

המשך בעמוד הבא

חמדת הדרוש

היאך העביר כל הרכוש רק ליצחק

בתוה"ק בפרשתן (כה- ה') ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק.

מפורסמת קושיית הראשונים והאחרונים, מהא דאמרו חז"ל (ב"ב קלג:) אמר ליה שמואל לרבי יהודא שיננא לא תיהוי בי עבורא אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא וכל שכן מברא לברתא (פי' אסור לאדם שיעביר נחלה מבן לבן אחר ואפילו מבן רע לבן טוב).

וכן פסק **הרמב"ם** (פ"ו מהל' נחלות הל' י"א), **וכן קיי"ל** (חו"מ סי' רפב), אם כן למאי דאמרו רז"ל (קידושין פב.) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין היאך העביר כל נחלתו רק ליצחק.

א'

בנותן בחיים ליכא איסורא

בספורנו ובבית פנחס (להפתחא זוטא) תירצו- דכל האיסור זה **רק בנותן מחמת מיתה,** אולם אם הוא נותן בעודו חי ליכא איסורא להעביר הירושה בתורת מתנה.

וביאר בזה בבית פנחס, קרא דסוף פרשתן וישלחם מעל יצחק **בעודנו חי** קדמה, וכיון דהוי בעודו בחיים מותר לו לתת כל נכסיו.

ב'

כיון דנתן לבני הפלשים מתנות ליכא איסורא

בספר אבני שוהם תירץ דכיון דנתן לבני הפלשים מתנות אזי הוא כאילו השאיר לו כל שהוא דמתנתו מתנה וביאר בזה דזאת סמיכות הדברים בפסוקים, ויתן את כל אשר לו ליצחק, ולבני הפלגשים נתן מתנות דהא שיכל לתת הכל ליצחק כיון דנתן לבני הפלגשים מתנות.

ג'

הקב"ה אמר דרק יצחק נקרא זרע אברהם

במזרחי תירץ דכיון דאמר ליה הקב"ה כי ביצחק יקרא לך זרע ודרשינן (סנהדרין נט:) כי ביצחק ולא כל יצחק הרי דקוב"ה אומר לו כי רק יצחק נקרא זרעו ולא אחר, לכך נתן כל ירושתו ליצחק דרק הוא נחשב לבנו לדין ירושה.

והנה **המשנה למלך** (פ"י מהל' מלכים ה"ז) הקשה על זה דהא הרא"ם עצמו כתב בכמה מקומות דבני קטורה עד היום חייבים במילה דלא ממעטינן מכי ביצחק יקרא לך זרע רק את ישמעאל אולם בני קטורה בכלל בני אברהם וחייבים במילה דבכלל זרעו הוא, א"כ הדרא קושיא לדוכתא היאך העביר כל נחלתו ליצחק ולא נתן לבני קטורה, ונשאר בצ"ע.

ד'

כיון דהיו גרים לא שייך בהם דין ירושה

ובדעת זקנים תירץ דאברהם וישמעאל גרים היו, ואמרו רז"ל (קידושין יז:) גר אינו יורש את אביו לא מדברי תורה ולא מדרבנן , ולכך היה יכול להעביר כל נכסיו דאינו מדין ירושה דלא שייך בו דגרים היו, וגם לא יקשה הא דלא נתן לבני הפלגשים דהא שנתן אברהם ליצחק היה קודם שנולדו וכמשמעות הקרא ויתן לו כל אשר לו.

ה'

גזירת הכתוב שיתן הכל ליצחק

והט"ז (דברי דוד עה"ת) **ובכלי יקר** תירצו- דהכא גזירת הכתוב הוא שיתן רק ליצחק, דהא קאמרה שרה כי לא ירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק, ואמר אז הקב"ה לאברהם כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, והיינו שהקב"ה הסכים לדבריה שלא יקבל ישמעאל ולכך נתן את כל אשר לו ליצחק.

ו'

כיון דראה שלא יצא מהם בנין מעליא מותר

ובעיון יעקב (סנהדרין צא.) **ובבאר שבע** (סנהדרין שם) **בית האוצר** (ח"א כלל א' אות ג') תירצו- דכיון דכל טעם האיסור הוא דחיישינן דאפילו בברא בישא אולי יצא ממנו זרעא מעליא וכנ"ל, לכך כיון דאברהם נביא היה ראה דודאי לא יצא ממנו זרע מעליא לכך היה יכול להעביר כל רכושו ליצחק.

והקשה בבית האוצר מהא דאמרו (ברכות י.) דאמר ליה ישעיהו לחזקיהו בהדי כבשי דרחמנא למה לך, הרי דאין לשנות מפני רוח הקודש, ותי' דכיון דאברהם שקיים כל התורה רק ממדת חסידות ולא בתורת חיוב הותר לו לשנות בראייה ברוח הקודש דדוקא מצוה חיובית כגון פרו ורבו גבי חזקיה אי אפשר לשנות ע"י ראייה ברוח הקודש.

לתגובות והערות להרב שלמה שוורץ שליט"א | לדוא"ל S8439495@gmail.com | לכתובת רח' מחלקי המים 1, קטמון
לידי מערכת "מחמדי התורה" לתרומות והנצחות 054-8439495| כל המעונין להצטרף למנויים ישלח מייל לדוא"ל הנ"ל

הגליון הבא בעזהי"ת יו"ל בפרשת תולדות הבעל"ט

המשך מעמוד קודם

זמן התפלה הסמוכה, הרי דתליא בתפלה ההוא, וכיון דתפלה ההוא רשות, אף ההשלמה רשות הוא.

לשיטות הנ"ל יובן שלכך משלים בערבית תפלת המנחה

הרי לנו בזה, פלוגתת האחרונים במשלים תפלת מנחה בערבית, אי הוי גם הערבית חובה, או להיפך דגם המנחה הוי רשות, **דדעת הגרש"ק** דאף ערבית הוי חובה, **ודעת התהלה לדוד והרש"ש**, דאף המנחה הוי רשות, ובזה יתורץ קושייתן דלעיל, דהיאך יכול להשלים בערבית שתים הא תפלת ערבית רשות, ולהנ"ל כפתור ופרח הוא, **דלהגרש"ק** בכה"ג שניהם חובה, ולכך יכול להשלים, **ולהתהלה לדוד והרש"ש** שניהם רשות הוא, ולכך יכול להשלים, כנעלנ"ד.

נפק"מ לדינא אם יכול לצאת יד"ח בשבת ע"י שמיעת מעין שבע

ונפקא מינה רבתי לדינא, יהא בין הני ב' שיטות, דהנה כתב **הפרי מגדים** (במשבצות לקמן סי' קכ"ד ס"ק ו'), דמי ששכח להתפלל מנחה בערב שבת, ומשלים בליל שבת ערבית שתים, הרי למאי דאיתא התם **במחבר** (רס"ח ס"יב), דמי שלא התפלל ערבית בשבת, אם שמע כל ברכת מעין שבע משליח הציבור יצא ידי חובתו, יש לומר דהמתפלל ערבית שנים, הרי רק ראשונה שהוא לערבית יצא ידי חובתו בשמיעתו מהש"ץ, דתפלת ערבית קיל דרשות הוא, אולם השנייה שהוא לחובה לא יצא ידי חובתו, יעו"ש.

והנה **בשו"ת מהרי"ל** (סי' קל"ה) כתב לדינא, דיכול גם את תפלת ההשלמה של מנחה להתפלל על ידי שמיעת ברכת מעין שבע מהש"ץ, והנה אם נימא כהטעם דהפמ"ג, דהא דמהני בערבית שמיעה מהחזן, דתפלת ערבית רשות, הרי דאי נימא כהתהלה לדוד והרש"ש, דשניהם רשות, א"כ י"ל כשיטת המהרי"ל דיכול לשמוע מהש"ץ ברכת מעין שבע גם להשלמה של מנחה, אולם להגרש"ק דגם תפלת ערבית חובה הוא בכהאי גוונא, הרי דסבירא ליה דבכהאי גוונא לא מהני שמיעה מהשליח ציבור לא במעריב ולא בהשלמה למנחה, כנלענ"ד.

תפלת ערבית דשבת רשות או חובה

והנה מה שכתב הפמ"ג, דטעם הדבר דמהני שמיעת ברכת מעין שבע מהש"ץ, משום דתפלת ערבית רשות, יש לציין בזה, פלוגתת הפוסקים בתפלת ערבית דשבת אם רשות או חובה , **דהפרי מגדים** (ריש סי' ק"ו) באשל אברהם, הביא דיש אומרים דתפלת שבת ויו"ט דאורייתא, וכן כתב **הב"י** (או"ח סי' תפ"ז) בשם **הרמב"ן** (פר' אמור) עה"פ מקרא קודש דתפלת ערבית בשבת חובה.

ויעו' עוד **בשערי תשובה** (סוף סי' רס"ח), הביא דברי **המור וקציעה** דתפלת ערבית דשבת ויו"ט חובה, **והחיד"א** במחזיק ברכה (שם) **דמהבה"ג, והרמב"ם, והרא"ש**, משמע דתפלת ערבית דשבת רשות הוא, ומדברי **הזהר** בכמה מקומות דחובה הוא.

והרי לפי הנ"ל, דאי תפלת ערבית חובה לא יוכל לשמוע מהש"ץ ברכת מעין ז', הרי מוכרח דדעת הפמ"ג דמהני שמיעה ברכת מעין שבע, הוכרח לומר דתפלת ערבית רשות, דאל"ה אלא דחובה הוא בשבת היאך יכול לצאת ידי חובה מהש"ץ, ולא זו אף זו דיש מן התימה דהיאך מנחה דחול לא יוכל לצאת ע"י שמיעה מהש"ץ, וכדברי התהלה לדוד והרש"ש דהיאך בתפלת של רשות יוצא בה תפלת מנחה של חובה, **וצ"ע**.

תבנא לדינא

<u>מקור לתפלת מנחה</u>- מקרא דויצא יצחק לשוח בשדה, ובעיקר הלימוד האריכו **התוס'** ברכות (שם), וע"ז (ז:), **וברא"ם ושפת"ח** (בפרשתן), **<u>מי שנאנס ולא התפלל מנחה מתפלל שתיים במעריב</u>**- אפילו שערבית רשות ומנחה חובה, **להגרש"ק** דבכה"ג גם הערבית חובה, **ולהתהלה לדוד והרש"ש** דאז גם המנחה רשות **(מחמדי התורה)**.

<u>נפק"מ לדינא</u>- בברכת מעין שבע בשבת, דלטעם **הפמ"ג** דמהני שמיעה מהש"ץ לערבית, דתפלת ערבית רשות, הרי שחילק בין ערבית דמהני שמיעה וההשלמה דמנחה לא מהני, **ולהגרש"ק** דשניהם חובה יהא הדין דלא מהני שמיעה לא לערבית ולא למנחה, **ולהתהלה לדוד והרש"ש** מהני אפילו לערבית, **(מחמדי התורה)**, **<u>תפלת ערבית דשבת</u>**- **להזוהר, ולהרמב"ן, ולהמור וקציעה, והפמ"ג** בשם יש אומרים, דהוא חובה, **ולהבה"ג, והרמב"ם, והרא"ש**, דהוא רשות.

חמדת התורה

יישוב דברי רש"י דעד מ"ת לא הענישו עד ק' שנה

בתוה"ק בפרשתינו (כג- א), ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה.

וברש"י (ד"ה שני חיי שרה), כולם שוים לטובה, בת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה, שהרי אינה בת עונשים, אף בת ק' בלא חטא, ובת כ' לבת ז' ליופי.

ויש לחקור, דדברי רש"י סותרים עצמם, למה שכתב רש"י לעיל (פר' בראשית ה- לב ד"ה בן חמש מאות), דקודם מתן תורה לא נענשו רק לאחר ק' שנים, והיאך כתב כאן רש"י לפרש דבת כ' כבת ק', דבת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשים, הא לפי דעת רש"י אין מענישים עד ק' שנה.

א'

רצה לומר שאפילו לפי הזמן שלאחר מ"ת לא חטאה

מזרחי (ראי"ם) תירץ- ושמא יש לומר, שהכתוב רצה להודיענו בזה שאפילו לפי הזמן שאחר מתן תורה, שהבני עונשין הם מבני עשרים שנה ולמעלה, לא חטאו.

ב'

עד כ' היתה כקודם מ"ת ולאחר מזה כלאחר מ"ת

החזקוני תירץ- דהכוונה כך היא, למאי דאמרו חכז"ל (ע"ז ט.), תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, ושני אלפים תורה התחילו מואת הנפש אשר עשו בחרן, ואברהם היה אז בן נ"ב, ושרה בת מ"ב יעו"ש בדברי הגמרא.

ובזה יבואר כפתור ופרח, דכוונת רש"י כך הוא, מה כשהיתה בת כ' לא היתה בת עונשין דעוד לא היה זמן של והנפש אשר עשו וקודם מתן תורה הוא, ובאותו פרק לא היו בני עונשין עד ק' שנה עד מ"ת, אף כשהיתה בת מאה שכבר עבר מתן תורה דהרי כשהייתה בת מ"ב שנה התחיל ב' אלפים של תורה, והיו כבר בני עונשין, אפילו הכי היתה בלא חטא.

ג'

לפי דורותיהם שלא נענשו עד ק' הרי דעד כ' לא חטאו כלל

בפענח רזא (בפרשתן) תירץ- דהכל הוא לפי ערך הדור, ובדורות ההם שלא נענשו עד ק', מסתמא לפחות עד כ' לא חטאו כלל, כמו בדורותינו שנעשים בני עונשין למעלה מבני כ' שאין חוטאים כלל לפחות עד חמישית זה הערך, דהיינו עד ד' שנים לא נמצא חטא כלל, בשגם אינם עומדים על דעתם עד שם גם אין חטא בא לידם עד שם, ככה בדורות הראשונים לפי ערך דהיינו בחמישית זמן העונש לכן אמרו בת ק' היתה ממש בלא חטא, באמת כבת כ' שהיתה ודאי בלא חטא כנזכר, כי גם זולתה מדורות ההם היו בלא חטא לפחות עד כ' שנה, שהוא חמישית זמן עונשם.

ד'

עד ק' לא הענישו במיתה אבל שלא במיתה העניש והיא לא חטאה כלל

המהר"ל (בגור אריה) תירץ- דיש לחלק ולומר כך, דעונש מיתה שאני, והתם בעונש מיתה איירי כדכתיב קרא (ישעיה סה, כ), "כי החוטא בן מאה שנה ימות", והכא בכל עונשין שלא במיתה איירי, דאף קודם מתן תורה היו בית דין של מעלה מענישין, אבל לא במיתה. **וראה בדברי מהר"ל אלו אריכות דברים בשו"ת דברי יציב**

ה'

יעו' עוד בדברי דוד ובמשכיל לדוד

הטו"ז (בספרו דברי דוד עה"ת), **ובמשכיל לדוד לר"ד פרדו (בפרשתן)** תירצו כל אחד לדרכו, בפלפול עמוק ונרחב, ואי אפשר להביא כאן דבריהם בקיצור, כי לא יובן בקוצר המשיג, יעו"ש באריכות נועם דבריהם לתרץ קושיא זו.

נחמד ונעים

רעיונות נפלאים ומחודדים בפרשה

האם מדליקין נר גם לנשים בעיו"כ

ויהיו חיי שרה- ובמדרש, יודע ה' ימי תמימים כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים, בת כ' כבת ז' לנוי וכו' **וביאר המג"א** (בספרו שמן ששון עה"ת), דיש רמ"ח איברים כנגד רמ"ח מצות עשה, ורמ"ח ימים שקורין בתורה בשנה, ושס"ה גידין, כנגד שס"ה מצות ל"ת, ולכן נ"ל דקחשיב בקידושין (לג:), מ"ע שזמן גרמא נשים פטורות, סוכה לולב שופר וציצית תפילת. **וכתבו תוס'** (לד. ד"ה ותפילין) ציצית איכא מ"ד דחייבות דלילה זמן ציצית הוא, וא"כ נשארו ד', לפי שאשה יש לה ד' אברים יתרים, וק"ל (חולין נח ב) כל יתר כנטול דמי, אם כן ה"ל ד' חסרים, ולכן פטורה מד' מצות.

ומצינו בזה עוד נפק"מ להלכה ולמעשה, דאיתא **במג"א** (או"ח תר"י סק"גג), במש"כ שם ברמ"א (סעיף ד) דנוהגים שכל איש, גדול או קטן עושין לו נר, וכתב המג"א דעל אשה אין מדליקין, במהרי"ל יש, שהן כנגד אבריו של אדם, ואשה יש לה איברים יתירים את"ד המג"א.

ובהגהות יד אפרים כתב, במהרי"ל איתא שהוא כנגד רמ"ח איברים ורוח ונשמה (שהם יחד) בגי' נר. וכ"כ שם שהוא כנגד רמ"ח מ"ע ולאו הניתק לעשה ולאו הבא מכלל עשה, משא"כ נשים עכ"ל

ובאליה רבה (או"ח סי' רס"ג אות ב') **כתב דיש להדליק ב' נרות בשבת**, לפי שב' פעמים נר בגימטריא ת"ק, דהיינו רמ"ח אברים שבאיש ושבאשה, ועוד ד' אברים שמבואר כאן שיש באשה, ב' צורים, וב' דלתות, הרי ב' פעמים נר הם ת"ק.

ובשו"ת האלף לך שלמה (סימן ק"כ) כתב, שאין לשנות גם אצל אשה, שהרי אמרו חז"ל אין פרי בטנה של אשה מתברך רק מפרי בטנו של איש, ואם כן כיון שמזכירין את האבות, א"א להתברך יותר מרמ"ח אברים.

==========

אין מזווגין לו אלא לפי מעשיו

ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר- ובמדרש מהיכן יצא מהר המוריה. וביאר הכת"ס בהקדם מש"כ האר"י הק', במה דאמרו חז"ל (סוטה ב) **אין מזווגים לאדם אלא לפי מעשיו**, פירושו, בשעת יצירת הולד מכריזים בת פלוני לפלוני, היינו שראוים האבות שיתחתנו יחד, אבל על הבנים אי אפשר לגזור עדיין, וכשיגדלו והבת אינה הוגנת לפי מעשיו, אז בעל כרחך לזווג לו זיווג אחר הראוי לפי מעשיו, וזה הוא הזיווג השני, אלו דבריו הק' זי"ע.

וביאר הכת"ס, דזוהי קושית המדרש מהיכן יצא, אם בשעת יצירה שהכריזו משמים בת בתואל ליצחק, הלא ודאי אין הגון בתואל שיתחתן עם אברהם, אלא שהזיווג היה עולה יפה רבקה ליצחק שהיה לפי המעשה של יצחק ראוי לו, **והיינו מהר המוריה יצא**, שם הגדילו זכיותיו של יצחק. (כת"ס)

ובאור חדש (פר' נשא), הביא קושי' בשם **הגר"י אייבשיץ**, לר"ל דס"ל דאין מזווגים לאדם אשה אלא לפי מעשיו, א"כ איך משכחת לה בסוטה שיבדקו אותה המים, הרי אם אמת היא שזינתה, ע"כ הוא ג"כ רשע, דאין מזווגין אלא לפי מעשיו, וא"כ אינו מנוקה מעון ואין המים בודקים את אשתו.

ובפשטות י"ל, דקושי' זו קשה רק לשי' **הרמב"ם** דס"ל (פ"ב דסוטה ה"ח), דאם הבעל עשה עבירה של אישות מימיו נקרא אינו מנוקה מעון, אבל לרש"י (קדושין כז.) הרי דוקא אם בא עליה אחר שנסתרה מיקרי אינו מנוקה מעון ע"ש, וא"כ לא קשה כלל.

==========

החילוק בין אכילה לשתייה לתת לבהמה קודם

שתה וגם לגמליך אשקה- בספר חסידים (סי' תקל"א) הוכיח מכאן, ממעשה דרבקה ואליעזר, ומהפסוק דוהשקית את העדה ואת בעירם (פר' חוקת), דיש חילוק בין אכילה לשתיה, דבשתיה האדם קודם לבהמה, משא"כ באכילה, יעו"ש, הובאו דבריו **במג"א** (סי' קס"ז סקי"ח).

ובשו"ת כתב סופר() תמה ע"ד הספר חסידים, דאיזה סברא יש לחלק בין אכילה לשתיה, ואדרבה בשתיה הבהמה מצטערת טפי מבאכילה, **ובמלוא העומר** להגאון מפלאצק (בפרשתנו) כתב טעם החילוק, דשתיית אדם קודם, לפי ששתית האדם מעוטה, ולבהמה שתיה רבה וצריך טירחא, אבל באכילה הוא להיפוך שאכילת האדם צריכה הכנה רבה, **מבואר בדברי הגאון מפלאצק**, דהטעם דבאכילה הבהמה קודם, היות שאכילת האדם צריכה הכנה רבה, משא"כ בשתיה שתיית האדם מעוטה.

ולפי"ז היה מקום לומר, דכשהאוכל כבר מוכן עבור האדם, גם באכילה האדם קודם, שהרי כל הטעם שבהמה קודם לאדם, כיון דמתעכב הרבה בהכנת המאכל ובאכילתו, אבל אם המאכל מוכן לפניהם שרי לאכול ולשתות קודם לבהמתו.

ובשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' י"ז) כתב, דבאלו הבהמות שמזונותיהן מצויין תדיר בכל מקום ליכא קפידה להקדים להם המזונות, שהרי לא יחסר לחמם ואין לחוש שירעבו, שבקל ימצאו לאכול, והו"ד **בשערי תשובה** (סי' קס"ז סק"ט), אמנם איהו ז"ל נקיט רק בכה"ג שהאוכל ממש מוכן לפניהם, אבל בכה"ג שהאוכל רק מוכן עבורם אפשר דאסור, ועכ"פ עפי"ד הגה"ק מפלאצק מוכח דגם כשאינו מונח לפניהם ממש, כיון שהאוכל של האדם כבר מוכן שרי.

המתפלל לה' על הטובות שבאים עליו משפיע טובות לכל ישראל

וישא עיניו וירא והנה גמלים באים- הנה כבר נתקשה **התוס' יו"ט** (ברכות פ"ד מ"א), בטעם שנקרא תפלת מנחה **בשם מנח„** ואפשר שנקרא מנחה, דהנה אברהם הוא חסד, ויצחק גבורה, ויעקב רחמים, ואנחנו רואים שאף על פי שאין אנו שוים לפי הטובות שעושה הקדוש ברוך הוא עמנו, אף על פי כן נותן לנו כל הטובות בכל עת ורגע, לכך אנו מתפללים תפלת **'מנחה'** שהוא לשון מתנה.

וזהו שאמר הכתוב 'ויצא **יצחק לשוח בשדה לפנות ערב** וישא עיניו וירא והנה גמלים באים', היינו כשאדם מתפלל תפילת מנחה על הטובות שעשה השם יתברך, **והנה גמלים באים**, בוודאי הקדוש ברוך הוא גומל חסדים טובים לישראל וברכות על ישראל. (**קדושת לוי**(

כיון שהיה לו כבר בן ובת יכול להשיא בנו

וה' ברך את אברהם בכל- אמרו חז"ל (ב"ב טז) בת היה לו לאברהם ובכל שמה, הנה יבואר ע"ד הרמז עפ"י מאי דאמרו (בכורות פ"ו ה"ו), הוא לישא אשה ובנו לישא אשה, הוא קודם לבנו.

ויקשה על אברהם, על מה שהקדים ליתן אשה לבנו יצחק, ולא נשא הוא אשה, אלא די"ל דמי שכבר קיים פרו ורבו, על אף שעכשיו אינו נשוי, עכ"ז בהא לא אמרינן הוא קודם לבנו, והנה אברהם היה לו רק בן יצחק, ועדיין לא קיים מצוות פרו אפילו למד"א (יבמות סא.) דבעינן בן ובת, לכך אמרה תורה וה' ברך את אברהם בכל, בת היתה לו והרי שקיים פרו ורבו, ולכך היה יכול להשיא אשה לבנו. (**תפארת יהונתן**)

ירמז דין דאין להחזיר לקטן אלא לאביו

הטי נא כדך ואשתה- יש לדקדק אמאי לא אמר לה **תני** כדך, רק אמר **הטי** כדך, ויתבאר ע"ד מה שאחז"ל (ב"ב פז:), בסוגיא דצלוחית, דמי שלקח מקטן חפץ, אינו רשאי להחזירו לו אלא יתנה לאביו, ולכך כיון שרבקה קטנה היתה, אילו היה לוקח ממנה הכד לגמרי, לא היה יכול להחזיר לה, לכך אמר לה הטי נא כדך, ושלא תוריד זה לגמרי מידה. (**חת"ס עה"ת**)

ירומז דהשומע דברי חולין יהיה עליו כעול

ומשמע ודומא ומשא חדד ותימא יטור נפיש וקדמא- י"ל בדרך רמז עפ"י מאי דאמרו חז"ל (חולין פ"ט), האמנם אלם צדק תדברון מה אומנותו של אדם בעוה"ז יעשה עצמו אלם, יכול אף לד"ת כן ת"ל צדק תדברון, ורמז לן קרא **ומשמע, ודומא, ומשא** דהיינו באם האדם יבוא אצל אנשים שאינם מהוגנים, המדברים דברים שאינם ראויים, ישתוק ויהיה עליו משא, אולם **חדד ותימא** דהיינו התורה אדרבה מצוה הוא שלא לשתוק, ואדרבה שני ת"ח המחדדין זה את זה, אולם מקודם צריך לשמור נפשו בחינת קשוט עצמך וזהו **יטור נפיש וקדמא. (אך פרי תבואה).**

חמדת הפרשה

מ"ט לא רצה לדבר רק אחרי הסעודה

בתוה"ק בפרשתינו (כד- לג) ויושם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אשר דברתי דברי ויאמר דבר, ותמוה מ"ט לא רצה לאכול רק אחרי שידבר.

א'

רצה לברך על הכוס שמצטרף לטובה ולא לרעה

בבעל הטורים ביאר- בב' אופנים **א'-** דכיון דראה ששמו לו הסם בקערתו אמר לא אוכל עד "אשר דברתי" היינו ברכת ידיים וברכת המוציא, ואמרו חז"ל (פסחים קט:), כוס של ברכה לטובה מצטרף ובזה ינצל, **ב'-** רצו לתת לו אכילת איסור, לכך אמר לא אוכל עד אשר דברתי, ואזי יאמר דעבד אברהם הוא, ואינו אוכל דבר איסור.

ב'

בכדי שלא יפסיד הסבלונות רצה לברר אם רוצים הקידושין

והחיד"א (בנחל קדומים) הביא מס' **משנת אלעזר** שתירץ- דלמאי דקיי"ל (אהע"ז סי' נ') השולח סבלונות לבית חמיו וחזרו מהשידוכין, פסק שם הרמ"א דאם אכל החתן אצל הכלה אזי הסבלונות אינם חוזרין ואם לא אכל חוזרין הסבלונות, ולמאי דקיי"ל (קידושין מב) שלוחו של אדם כמותו, הרי דבסבלונות שנתן אליעזר הרי הם כאילו יצחק נתנם, לכך כיון דחשש שמא לא יתרצו בשידוך, והרי אם יאכל לא יקבל הסבלונות שנתן, לכך אמר לא אוכל עד אשר אם דברתי, ואזי ידע אם יתרצו ולא יחזרו בהשידוך.

ג'

רצה להווכח אי יהא זה סעודת מצוה

בס' משנת חכמים (ה' עכו"ם סי' מ"ה) **תירץ-** דכיון דקיימא לן כהא דאמרו (פסחים מ"ט.), דאסור ליהנות מסעודת רשות, ורק מסעודת מצוה מותר ליהנות, לכך רצה קודם לראות אם יסכימו להשידוך, ואזי יתן את המתנות והם יהיו הסבלונות, ויהיה סעודת מצוה, ולכך אמר לא אוכל עד אשר דברתי ואם יסכימו הוי סעודת מצוה ואוכל, והיינו שאז יוכל לאכול.

ד'

היה אסור באכילה כיון דהוי יום החופה

ובקדושת לוי תירץ- דהנה קיימא לן דחתן ביום חופתו מתענה, וכיון דהיה שליחו של יצחק, הוא היה צריך להתענות, לכך קאמר שאינו יכול לאכול, כיון דמתענה, עד אשר ידבר היינו דברי הקידושין, ורק אז יוכל לאכול. (ומדבריו דכיון דהיה שליח צריך השליח המקדש להתענות, והוא חידוש, ואי נימא דטעם התענית הוא, בכדי שלא יבוא לידי שתייה וישתכר, יובן דגם שליח צריך להתענות, ולטעמא דהוא יום מחילת עוונות קשה.)

ה'

רצה לברר אם רבקה הוא פנויה

ובבנין אריאל תירץ- בהקדם דברי התרגום יונתן שראה אליעזר שהם שמו לו סם, ובמדרש דהמלאך סיבב הקערה עם הסם לבתואל, והנה כתבו התוס' (קידושין מה:), דקטנה שהלך אביה למדינת הים ומת מדינא תהא אסורה לינשא דשמא קבל עליה אביה קידושין, והתירו לה לינשא כיון דאוקמינן לה בחזקת פנויה יעו"ש, והנה קיי"ל דהיכי דאיכא לברורי לא מוקמינן אחזקה, לכך לפי שהיה יודע אליעזר דבתואל ימות על ידי הסם רצה לדבר תחלה קודם הסעודה לברר שלא קבל קידושין על רבקה משום אחר, דליכא למימרא נוקמה אחזקה כיון דאיכא לברורי.

ו'

כיון דקבל שחרור על תנאי של הקידושין רק כך יוכל לברך ברהמ"ז

והמהר"ם מבריסק תירץ- בהקדם דיש עוד להקשות למאי הקדים לומר עבד אברהם אנכי, ועוד יתורץ קושיית העולם היאך שלח עבדו לקדש אשה הא קיי"ל (קידושין כב:), אין עבד נעשה שליח לקידושי אשה, אלא דיש לומר שנתן לו שטר שחרור על תנאי אם יצטרך לקדש ישתחרר, ואם לא ירצו לתת את בתם ישאר עבד, והנה קיי"ל (או"ח סי' קצ"ט), דעבד פטור מלזמן דאתקיש לאשה דפטורה, לכך אמר לא אוכל עד אשר דברתי, ואזי אם הם יסכימו הרי הוא בן חורין ויכול לברך, ואם לא הרי הוא עבד, ולכך הקדים לומר עבד אברהם אנכי.

חמדת אבות

עובדות מאבותינו ורבותינו מפרשת השבוע

הטעם שאמר אליעזר עבד אברהם אנכי

מרן החפץ חיים, נזדמן לעיירה אחת, נכנס אל בית הכנסת וישב אל שולחן בפינה ושקע בלימודיו, איש לא הכירו, וכך נמשך לכמה ימים, בליל שבת ניגש אליו אחד מבעלי הבתים שבעיר, וביקש להזמין אותו אל ביתו לסעודת שבת. קם רבי ישראל מאיר ואמר בפשטות **אני החפץ חיים**, רבי נבהל האיש מדוע לא גילית עד עכשיו

ענה החפץ חיים, עד עכשיו לא הייתה כל סיבה לגלות זאת, ואילו עכשיו נחוץ הדבר, מדוע הדבר נחוץ תמה האיש, השיב החפץ חיים, כאשר לבן הזמין את אליעזר לאכול, השיב אליעזר **עבד אברהם אנכי**, ובכך התכוון לומר, דע לך שאני נזהר מאוד בכשרות מזוני, כך- סיים החפץ חיים כל הזמן אני נזהר ומונע את עצמי מפרסום, אולם כאשר מזמינים אותי לסעודה מוכרח אני לגלות את זהותי, כדי שלא אכשל חלילה במאכלים שיש בהם פקפוק בדבר כשרותם.

וראה כעי"ז **בבעל הטורים**, שהביא דכתיב ויישם ב' פעמים. א' **ויישם** לפניו לאכול. ואידך **ויישם** בארון (להלן נ כו), רמז שרצו להמיתו וליתנו בארון, והוא הרגיש ואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי כי **עבד אברהם אנכי** ונהגתי בביתו שלא לאכול עד שאדבר דברי, **ברכת נטילת ידים וברכת המוציא**. ובזה חשב כי ינצל כי כוס של ברכה מצטרף לטובה ולא לרעה (פסחים קט ב). וכן היה לו שבא המלאך והחזיר סם המות לצד בתואל ואכלו ומת (ת"י), ויש מפרשים **שנתנו לו דבר איסור** ואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי, עבד אברהם אנכי **ואיני אוכל דבר איסור**.

ובחנוכת התורה כתב, דבר נפלא, **ובצחות הפשוטה יש לפרש**, על פי מה דאיתא (בראשית רבה ס, ח) **יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מגופן של תורה** וכו', והנה כשהושם לפניו לאכול אמר אליעזר לא אוכל כי אם דברתי דברי וצרכי על מה שבאתי, והשיבו לבן מה לך לדבר דברי חול על השולחן, דבר בדברי תורה כי כל שולחן שאין אומרים עליו דברי תורה וכו' כמאמר חכמינו ז"ל, והשיבו אליעזר שפיר עבד אברהם אנכי ויפה שיחתן של **עבדי אבות** יותר מגופן של תורה.

ובפנים יפות ביאר, דלהלכה אמר כן, למאי דאמרו (קידושין מה:) דאף דלא חציף אינש למעבד לאבוה שליח אפ"ה דלמא ארצוי' ארצי קמיה, ועיין באה"ע ריש סי' ל"ה שכתבנו שם דאין מזה קושיא לפסק **הרמ"א** (אה"ע סי' לה ס"ו בשם הגהות מרדכי) דאין שליח קידושין עושה שליח, **איך היה אליעזר שלוחו של אברהם** ומכ"ש דקשה לדעת הפוסקים [שם] דאין עבד נעשה שליח.

וכתבנו שם דוקא איש אחר אין נעשה שליח, אבל עבדו של המקדש עצמו שאני, ויכול לקדש ע"י עבדו לא מתורת שליחות **אלא משום דהוי כגופו**, וה"ה לעבדו של אברהם דהוי כאברהם עצמו ולא כשליח, ובזה מובן מה שהקדים **אליעזר עבד אברהם אנכי**, מפני דהוי עבדו **כגופו של אברהם** ולא הוי שליח שני (יעו' באריכות **במקנה** קונטרס אחרון סי' לה).

והנה ידועין דברי התוס' (כתובות ז: ד"ה שנאמר) שכתבו, שאליעזר היה שליחו של יצחק לקדש את רבקה, וא"כ הרי דקשה היאך אליעזר עבד אברהם, היהיכול להיות שליחו של יצחק לקדש לו אשה דלהנ"ל דווקא בעבד שלו יכול דהוי כגופו.

וראיתי דבר נאה בפרדס יוסף שביאר, שלפיכך נתן **אברהם ליצחק את כל נכסיו** כדי שיהיה עבד של יצחק, וממילא יוכל להיות שליחו לקידושין.

חמדת הפלאות

עיון בדברי רבינו ה"פלא יועץ"

שדכנות מצוותה וגדרה

כתב רביה"ק בספרו **יעלזו חסידים** (שפא) **שאין להתעסק בשדכנות** ושומר נפשו מהם.

ובספר מנהגי מהרי"ל (חנוכה) כתב, ששכר שמקבלים על השדכנות **הוא כסף נקי וכשר.** והעיד על עצמו שהיה שולח אגרות מכתב ידו בכל המדינה לזווג לנערים, והיו דבריו נשמעים, ובכך היה עיקר פרנסתו בשכר השדכנות.

וראה הנהגות צדיקים **לבעל מעיל צדקה**, שנהגו בדורות הראשונים שלא היו **שדכנים כ"א ת"ח כי כמה שכל ישר צריך להיישיר עצמו שלא יגזמו וכש"כ שלא ישקרו ח"ו.**

וראה **מהרש"א** (שבת לא.) הכוונה ששואלים להאדם עסקת בפו"ר, בנוגע ליתום ויתומה, ויש להוסיף מב"ב (טו.) ובפירש"י שם **דבמדבר להשיא אלמנה מקיים לב אלמנה ארנין.** וראה **בשו"ת הרב"ז** (סא), שגם גדול הדור יתעסק בשידוכים ומצוה קעביד, ולא יבוש. וכ"כ **בשלחן העזר** (ג, א) ממשמעות מהר"ח אור זרוע, שיש בזה משום הדבק במדותיו.

ידועין דברי הרמ"א (חו"מ קפ"ה ס"י), **דהשדכן הוי כמו סרסור**, אמנם יש לעיין מפאת איזה דין נוטל השדכן את שכרו, האם גדר תשלומי **דמי שדכנות** הוא מדין תשלומי שכר **פועל**, או מדין **יורד לשדה (חברו ונטעה שלא ברשותו.**

ונראה כי יש הבדל בין **שדכן אשר נשלח להציע שידוך על ידי אחד מהצדדים**, הנחשב כפועל של מי ששלחו, לבין **שדכן שהציע שידוך מעצמו**, אשר חיוב התשלומין כלפיו הוא מדין **יורד לשדה חברו ונטעה שלא ברשותו**, כמו שציין **בביאור הגר"א** (חו"מ סי' פז אות קיג).

וביאור הדברים, למאי דאמרו (ב"מ ק"א) היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות, אמר רב שמין לו וידו על התחתונה, ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה. אמר רב פפא ולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע [איתא לדשמואל, רש"י] כאן בשדה שאינה עשויה ליטע [ידו על התחתונה].

הרי מדברי הגר"א, שמהות תשלומי השדכן **שמציע שידוך מעצמו** היא מחמת חיוב התשלומין, לנוטע שדה של חברו שלא מדעתו, כי הצעת השידוך מעמדה כ"שדה העשויה ליטע", שהרי הילדים עומדים להינשא, וממילא אומדים כמה אדם רוצה לשלם בעד ביצוע פעולה זו, **ודמי השדכנות הם תמורת ההנאה שנגרמה.**

(דרך הלצה אפשר, כי דיני **דמי** שדכנות, הובאו רק בדברי **הרמ"א** ולא הוזכרו כלל על ידי **מרן השו"ע**, וכידוע מנהג הספרדים שאינם משלמים דמי שדכנות)

והרמ"א (שם) פסק כדברי התרומת הדשן **שזמן** חיוב תשלום דמי השדכנות, בעת כתיבת ה"תנאים" או רק לאחר הנישואין, נקבע **לפי מנהג המדינה.**

ונפקא מינא לשידוך שהתבטל, האם צריך השדכן להחזיר שכרו, שאם **השדכן הציע את השידוך מעצמו**, שאז חיוב התשלומין כלפיו הוא מדין **יורד לשדה חברו**, יש לומר שהנטיעה, דהיינו ההנאה, שהוא גורם, היא **רק בנישואין** ולא קודם לכן ומשום כך, אם אין מנהג, לא חייבים לשלם לו רק עד אחר הנישואין וכשיש מנהג, **כמו בזמנינו**, חייבים לשלם לו מיד אחר התנאים.

אבל אם **הצדדים שלחו את השדכן**, חייבים לשלם לו **כפועל** שביצע את מלאכתו, שמחוייבים לשלם לו מיד לאחר גמר השידוך, ופועל יוצא מכך, שידוך שחיוב התשלום הוא בזמן התנאים, אין צריך להחזיר הממון.

וכן נפק"מ לענין בל תלין, האם עוברים המחותנים בלאו דלא תלין וביומו תתן שכרו, בעיכוב תשלום דמי השדכנות, דבהא תליא אם **השדכן הציע את השידוך מעצמו**, שאז חיוב התשלומין הוא מדין **יורד לשדה חברו**, על **ההנאה**, הרי זה **חוב** שאין בו חיוב לא תלין וביומו תתן שכרו, אולם **כשהשדכן נשלח על ידי הצדדים**, דינו **כפועל**, שמחוייבים לשלם את שכרו ביומו.

ועוד נפק"מ לגובה תשלום דמי שידוך משתי ארצות, אם בכל אחד מהמקומות נהוג לשלם סכום אחר, בדמי השדכנות. יעו' **בפתחי תשובה** (אבהע"ז סי' נ ס"ק טז) במה **שהביא משו"ת פנים מאירות**, כמה צריכים המחותנים לשלם לשדכן, ולהנ"ל, **היכן שאחד מהצדדים שלחו**, אפשר שצריך לשלם עפ"י **המקום ההוא**, ואם הוא בעצמו הציע והוי כיורד לתוך שדהו של חבירו אפשר דשאני ויל"ע.

ובפתחי תשובה (שם) הביא **מהעטרת צבי**, שמצא כתוב **בפנקס ועד ארבע ארצות** דהמתחיל והגומר יחלוקו **ביניהם בשווה**, ואמצעי לא יקח כלום, אבל ראיתי נוהגים שמחלקים שליש למתחיל ושליש לאמצעי ושליש לגומר.

ובשו"ת אגרות משה (אהע"ז סי' צ"א) דן לגבי שידוכים אם יש בזה דין עני המהפך בחררה, דהיינו כשמדברים שידוך לאחד, אם מותר לאחר להיכנס באמצע ולגמור עם א' מהצדדים.

ואם כבר סיכמו ביניהם בעניני ממונות, תלוי ברבוותא, **דלדעת התוס' ורא"ש** דבהפקר ומתנה ליכא משום עני המהפך בחררה, דהלא לא יוכל להשיגו במקום אחר, א"כ ה"נ בשידוך דהוא דבר המורכב מכל עניני פרטים, ליכא משום עני המהפך בחררה, **אבל לדעת רש"י** שסובר דגם בהפקר ומתנה איכא משום עני המהפך בחררה, א"כ ה"נ בשידוך יש בו משום עני המהפך בחררה.

ולהלכה קי"ל בחו"מ (סי' רל"ז סעיף א') **כתוס' והרא"ש** דליכא משום עני המהפך בחררה בהפקר ומתנה, ומשו"ה בשידוך שרי, אבל מסיק דמ"מ מן הראוי להחמיר ולחוש לשיטת רש"י דגם בזה יש משום עני המהפך בחררה.

לחידודא

חקירות הלכתיות ע"ד החידוד בש"ס ובפוסקים

שאלה צה} באיזה חודש מצינו בהראשונים שאין דנים בגיהנום כל אותו החודש?

פתרון לחידודא גליון רנד- פרשת וירא

שאלה צב} היכן מצינו בפוסקים שכתבו דהדין הזה הוא לכו"ע, ובביאור הדברים הביא מי שחולק על זה?

שאלה צג} היכי תמצי אחד מפלאי הבריאה לכו"ע, ומצינו סתירה בין הגמ' לרש"י איזה ברכה צריך לברך עליה?

תשובה צב} בסימן (תסז, ס"ק סט) לגבי חטה מבוקעת שנמצאה בתרנגולת קודם מליחה, שהמשנה ברורה כ' דצונן בלי רוטב לכו"ע אינו אוסר. דהיינו גם לדעת האוסרים חמץ בצונן בתוך הפסח, שהובאו בסעיף יב, כאן אינו אוסר, ובשער הציון שם כ' **דלא כפרי מגדים** שרוצה בזה להחמיר למאן דאוסר בצונן.

ולכו"ע, הכוונה דגם למי שמחמיר בצונן, ואין מחלוקת אם אין רוטב, ולכו"ע לא נאסר דלא כהפמ"ג שסבר שיש מחלוקת

וראה עוד כעין זה (בסי' ק"ס, ס"ק כ"ז בעניין נטילת ידיים מחמי האור), שכתב המשנה ברורה שיש מחמירים במים שהיד סולדת בהם, וכותב, ובפושרין **אין איסור כלל לכו"ע**, ואפילו אם היו חמין מתחלה ונצטננו ונעשו פושרין ג"כ מותר, ולכן אם אין לו אלא מים שהיד סולדת בהם, ימתין עד שיצטננו מעט ויהיה מותר לכו"ע.

שאלה צד} אדון שהפיל את יד עבדו או שיניו, השן או היד של מי האם לעבד או להאדון (ראיה מפרשתנו) ?

ובשער הציון שם מביא שהפרי מגדים כתב שלדעת האוסרים לפי רש"י אסור אפילו בנצטננו אחר כך, ובשער הציון מסיים שיש לסמוך בזה להקל, משום שכמעט כל הראשונים מקילים אפילו בחמין ממש.

תשובה צג} בגמ' ב"ב (עד:) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום, מבואר בדברי הגמ' **דים המלח נברא בשעת בריאת העולם והיינו על ימים יסדה.**

ובמור וקציעה (או"ח סימן רכח הגהת ב"י) כת,ב וגם י"ל שתחת שם **ימים** נכנסים כל הימים הקטנים מאד כגון ימה של טבריא ים כנרת וימה של סדום וזולתם, ואמרו רז"ל ז' ימים יש בארץ ישראל וכהם יש בעולם לאלפים ואנהו נינהו ימים דרישא דמברכינן עלייהו כמו על הנהרות הגדולים דלא גריעי מנייהו, מבואר מדברי **דעל ים כנרת וים המלח מברך עושה מעשה בראשית.**

וברש"י (לך לך פרק יד פסוק ג) עמק השדים, כך שמו על שם שהיו בו שדות הרבה, הוא ים המלח **לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח** כו'", מבואר מדבריו דים המלח לא נברא בשעת בריאת העולם ולכן היה נקרא תחילה עמק השדים ורק לאחר זמן נמשך הים לתוכו. וצ"ע דהוא נסתר מדברי הגמ'

ובאילת השחר כתב, דצ"ל דחלק מים המלח היה קיים כבר מששת ימי בראשית ובזה איירי הגמ' בב"ב, וחלק נוסף נמשך לשם לאחר זמן כדברי רש"י, והיינו שבאותו מקום שנמשך היה תחילה עמק ובסמוך לו היה ים כבר תחילה, דנפק"מ בזה לענין ברכת **עושה מעשה בראשית**, דמטו משמיה דמרן הגרי"א זצ"ל דדוקא אם רואה את כל ים המלח מברך, ולמשנ"ת נראה לבאר דברי הגרי"א דאם אינו רואה את כל הים אינו ודאי שרואה את מעשה בראשית,,מיהו באילת השחר העיר דמסתימת הפוסקים אין נראה כדבריו, וכתב לחדש דאם נפרש דמעיקרא היה הרוב קיים י"ל דאזלינן בתר רובא, ובשבה"ל (חלק ט סימן מז) האריך בזה